

ზედსართავ მცირე-ს ლექსიკური ველი ქართული ენის განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე

კიკონიშვილი მარიამ

ჭუმბურიძე ნინო

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, თბილისი

DOI: <https://doi.org/10.52340/idw.2023.29>

აბსტრაქტი. ლექსიკურ ერთეულ მცირე-ს ქართულ სალიტერატურო ენასა და სასაუბრო მეტყველებაში გამოყენების ფართო არეალი აქვს. იგი გამოხატავს ნაკლებ ოდენობას ზომა-წონის, მოცულობის, რაოდენობის, მნიშვნელობის მიხედვით. კიდევ უფრო ფართო იყო ეს არეალი ძველ ქართულში. V-XI საუკუნეების სალიტერატურო ტექსტებში მცირე გამოხატავს ნაკლებ ოდენობას ასაკის, ღირებულების, სოციალური სტატუსის მიხედვითაც. დროთა განმავლობაში ამ ზედსართავი სახელის გამოყენების სიხშირე და გავრცელებულობა შეიცვალა. ზოგ შემთხვევაში მას ჩაენაცვლა ცოტა და პატარა, რომლებსაც იშვიათად ვხვდებით V-XI საუკუნეების მხატვრულ ლიტერატურაში. მათი გამოყენება ხშირდება შუა საუკუნეების ტექსტებში. თანამედროვე ეტაპზე ცოტა მხოლოდ რაოდენობრივ სიმცირეს აღნიშნავს, პატარა კი ყველაზე ფართოდ გამოიყენება და სხვადასხვა ნიშნის მიხედვით გამოხატავს სიმცირეს, ნაკლებ ოდენობას. რაც შეეხება მცირეს, ის ხშირად გვხვდება სხვადასხვა ნიშნის ნაკლებობის გამოსახატავად, მაგრამ მისი გამოყენების არე, ძველი და შუა საუკუნეების მონაცემებთან შედარებით, შეზღუდულია. ის მსაზღვრელ სახელად დამოუკიდებელი სახით ნაკლებად გვხვდება, უმეტესად მას აზუსტებს, მასთან ერთად გამოიყენება ის ლექსიკური ერთეული, რომელიც აღნიშნავს, რა ნიშნის მიხედვით ხდება ობიექტის შეფასება: მცირე ზომის, მცირე სიდიდის, მცირე ასაკის, მცირე რაოდენობის და ა. შ. თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში მცირე-თი იქმნება ორსიტყვიანი ტერმინები (მცირე აზია, მცირე ბიზნესი, მცირე მეურნეობა, მცირე მეწარმე...), კომპოზიტები (მცირემოსავლიანი, მცირეწლოვანი, მცირერიცხოვანი, მცირეყალიბიანი...), მყარი შესიტყვებები (მცირე ხარვეზი, მცირე დანაკარგი, მცირე გაბარიტის ბომბები, მცირე სიმძლავრის ელექტროსადგური...). ლექსიკური ერთეული მცირე ძირითადად დამახასიათებელია სამეცნიერო, პუბლიცისტური და ოფიციალურ-საქმიანი სტილისათვის.

მოხსენებაში წარმოდგენილი ძველი, საშუალო და თანამედროვე ქართულის მონაცემები წარმოაჩენს, ერთი მხრივ, სიტყვა მცირე-ს ლექსიკურ ველს და მეორე მხრივ, მისი გამოყენების თვალსაზრისით ენის განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე მომხდარ ცვლილებებს.

საკვანძო სიტყვები: ლექსიკური ერთეული, ლექსიკური ველი, სიმცირის გამოხატვა, სალიტერატურო ენის ეტაპები.

თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში იმ ლექსემათა შორის, რომლებიც ზოგად სიმცირეს გამოხატავენ, ყველაზე გავრცელებულია პატარა, მცირე და ცოტა. მათი გამოყენების

სიხშირისა და გავრცელებულობის თვალსაზრისით თანამედროვე ვითარება განსხვავდება ძველ სამწერლობო ენაში წარმოდგენილი სურათისაგან. საინტერესოა თვალი გავადევნოთ ამ ცვლილებებს.

მცირე ლექსემას ქართულ სალიტერატურო ენასა და სასაუბრო მეტყველებაში გამოყენების ფართო არეალი აქვს. იგი გამოხატავს ნაკლებ ოდენობას **ზომა-წონის, მოცულობის, რაოდენობის, ასაკის** მიხედვით. ქეგლ-ში მისი განმარტება ასეთია:

მცირე 1. პატარა, ცოტა (ზომით, რაოდენობით): მცირე დარბაზი; მცირე მანძილი; მცირე შემოსავალი; მცირე ხელფასი. || ხანმოკლე: მცირე დუმილი; მცირე ყოყმანი. || მსუბუქი, სახელდახელო: მცირე საუზმე. || უმნიშვნელო, ოდნავი: მცირე მოძრაობა; მცირე ოპერაცია; მცირე დახმარება; მცირე შენიშვნა. 2. წლოვანებით, ასაკით პატარა, უმცროსი.

ქეგლ-ში წარმოდგენილ მე-2 მნიშვნელობას ახლავს ილუსტრაცია ვაჟა-ფშაველას პოემიდან: „*დაჯარდით, ხევსურთ შვილებო, ყველანი – დიდნი, მცირენი; სამართალი ვქნათ, ვუმტვრიოთ ალუდას სახლის დირენი!*“.

უნდა აღინიშნოს, რომ **მცირე** უმცროსის მნიშვნელობით თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში აღარ გვხვდება, განსხვავებით ძველი ქართულისაგან.

როგორც ეს V-XI საუკუნეების ტექსტებიდან ჩანს, **მცირე**-ს გამოყენების ველი იმ პერიოდში კიდევ უფრო ფართო იყო.

ი. აბულაძის ძველი ქართული ენის ლექსიკონის მიხედვით, **მცირე** არის **ცოტა, პატარა; მსუბუქი; უმნიშვნელო; მორჩილი**. **მცირე**-ს გარდა ამავე მნიშვნელობით გამოიყენება **მცირედი** და კნინობითი ფორმები: **მცირეაკი / მცირეაჲ, მცირაჲ**.

მოვიყვანთ ნიმუშებს ძველი ლიტერატურული ტექსტებიდან.

მცირე (// **მცირეჲ, მცირედი**) გამოხატავს:

ზომით, მოცულობით ნაკლებს:

„*იყო წმიდაჲ იგი მცირე ეკლესიაჲ წმიდასა ნათლისმცემელისაჲ*“ (გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება);¹

„*არს მახლობელად ჩვენსა ქვაბი მცირეჲ*“ (გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება);

ასაკით ნაკლებს:

„*(დედაკაცს) აქუნდა ხელთა მედ თვისი მცირე ვითარ ორისა წლისაჲ...*“ (გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება);

„*ხოლო ყრმაჲ იგი მცირეჲ იყო ჟამითა...*“ (გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება);

რაოდენობით ნაკლებს:

„*...ეკლესიასა შინა ერთი წიგნისმკითხველი მცირეთა მსმენელთა და მრავალთათვის სწორად კმა არს*“ (გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება);

„*იყვნეს დღენი მისნი მცირე*“ (ს. ფს. 108, 8); (აბულაძე, 1973);

„*მცირედთა დღეთა შემდგომად იხილო...*“ (გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება);

ნაკლებ ოდენობას, ცოტას:

„*სიყმილსა შინა მცირითა პურითა მრავალნი მშიერნი გამოზარდნიან*“ (გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება);

„*არამედ ვთქვა მრავლისაგან მცირედი ესრეთ...*“ (გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება);

ნაკლები მნიშვნელობისას, უმნიშვნელოს:

„*ტურთი ჩემი მცირე არს*“ (მთ. 11, 30), (აბულაძე, 1973);

„*სიკეთე მცირითა საღმობითა დაჭნეს*“ (ფლკტ. 140, 3), (აბულაძე, 1973);

¹ ნიმუშები მოგვყავს ქართული ენის ეროვნული კორპუსიდან: <https://gns.gov.ge>.

მცირე- ფუძისაგან არის წარმოქმნილი მრავალი ზმნური და სახელური ფორმა: აღმცირება, დამცირება, მცირეაკი, მცირება, მცირედ, მცირედი, მცირედა, მცირედ-მცირედ, მცირედ-მცირედი, სიმცირე, სულმცირე, უმცირესი, შემცირება (აბულაძე, 1973); მცირედთაგანი, მცირედჟამეულობა, მცირათაგანი, მცირაობა, მცირეობა, მცირეაკი, მცირედა, მცირედის, მცირედმეტყულება, მცირედმორწმუნე, მცირედმორწმუნეობა, მცირედმწკმროება, მცირედსწავლული, მცირედშეწეობა, მცირედ-ჩინება, მცირედწარსაგებლიან-ყოფა-მ (სარჯველაძე, 1995; სარჯველაძე, 2001).

როგორც ვხედავთ, მცირე ძველ ქართულში აქტიურად გამოიყენებოდა. ფართო არეალი აქვს მას შუა საუკუნეების ტექსტების მიხედვითაც. იგი გვხვდება ზომის, ასაკის, რაოდენობის, წოდებრივი მდგომარეობის, ღირებულების, მნიშვნელობის თვალსაზრისით ნაკლები ოდენობის გამოსახატავად. მოვიყვანთ სათანადო ნიმუშებს ამ ტექსტებიდან:

მცირე გამოხატავს **ზომის სიმცირეს**:

„გე სამეფო ნუ გინდა, არ შენი შესაფერია,
არის **მცირე** და ურგები“ (შაჰნავაზიანი);

მცირე გამოხატავს **ნაკლებ ოდენობას, ცოტას**:

„გაისტუმრეს მენიშნები, მათ აჩუქეს დია **მცირე**“ (შაჰნავაზიანი).

„წყარო ნახეს და ჩამოვდეს, შეჭამეს **მცირე** პურია“ (შაჰნამე);

„მასვე წამსა მოილო ვეზირმა **მცირე** რამე წამალი“ (რუსულდანიანი).

მცირე გამოიყენებულია ასაკის მიხედვით პატარას გამოსახატავად:

„მოკუდა ოლჯათ სულტანი და დაუტევა ძე **მცირე**, ვითარ შუდისა წლისა“ (ქართლის ცხოვრება);

„ამას ჟამსა შინა მიიცვალა ტფილისს ძე მეფის ლუარსაბისი ყრმა **მცირე**“
(ქართლის ცხოვრება);

ხშირად, როცა **მცირე** აღნიშნავს წლოვანების, ასაკის მიხედვით პატარას, ეს მითითებულიც არის:

„ამისთვის უქადა მისი ასული... შვენებითა სრული და ასაკითა **მცირე**“
(რუსულდანიანი); „იგი ასაკითა **მცირე** არს“ (რუსულდანიანი);

მცირე ან **მცირედი** ხშირად სოციალურად დაბალ საფეხურზე მყოფის გამომხატველია. ასაკის სიმცირეზეა საუბარი თუ წოდებრივ სიმცირეზე, ეს კონტექსტის მიხედვით ამოიცნობა. ზოგჯერ ფრაზაშივე ჩანს, რომ **მცირე** სოციალურად დაბალ საფეხურზე მყოფს ნიშნავს და არა ასაკით პატარას, რადგან ის გამოიყენებულია **ამაღლებულის, დიდებულის ან მდიდარის** გვერდით, როგორც რომელიმე მათგანის ანტონიმური სიტყვა:

„ვერვინ მორჩების სოფელსა ღვთისაგან დაბადებული,
სიმწარით არ გამოსცადოს **მცირე**, გინ **ამაღლებული!**“ (შაჰნამე);

„გასცეს ურიცხვი დიდებულთა და **მცირედთა** ზედა და ნადიმობასა შინა ახლად
დაგემოსნეს ტანსა ექვს-ექვსჯერ“ (ამირანდარეჯანიანი);

„შეკრიბნა მისნი მხლებელნი, მდიდარნი ანუ **მცირეა**“ (შაჰნამე).

საინტერესოა, რომ აღნიშნული პერიოდის ტექსტებში დასტურდება **მცირე**ბული, რომელიც ძველ წერილობით ძეგლებში არ გვხვდება:

„მაშინ შემოკრბეს დიდებულნი და **მცირეებულნი** და თაყვანისცეს ამირან დარეჯანის
ძესა“ (ამირანდარეჯანიანი).

„მოეგება ყოველი ქვეყანა და სამეფო მისი – დიდებულნი და **მცირეებულნი**“
(ამირანდარეჯანიანი).

მცირე მრავლობითი რიცხვის ფორმითაც გვხვდება, უფრო ხშირად ნარიანი

მრავლობითია გამოყენებული, მაგრამ გვხვდება ებიანიც:

„და ვიხილენ მკუდარნი, **მცირენი** და დიდნი, მდგომარენი წინაშე“ (ბაქარის ბიბლია);

„ჩვენც დავიჯოცოთ, ქვეყანა ამოსწყდეს, დარჩეს **მცირეები**“ (შაჰნავაზიანი);

„მოვიდენ სულად მეგრელნი, დიდი ვინ, ანუ **მცირეები**“ (შაჰნავაზიანი).

მცირე ხშირად **ნაკლებ რაოდენობას** აღნიშნავს, თუმცა მნიშვნელობის დასაზუსტებლად ზოგჯერ აქაც კონტექსტის გათვალისწინებაა საჭირო:

„ვებრძოლოთ მათ ზედა რამეთუ ჩუნ ვართ **მცირენი**“ (ბაქარის ბიბლია);

„თქუა: „**მცირე** კამს საახლებად, რად მინდაო ბევრათასი“ (შაჰნავაზიანი);

„საწუთროსა შიგან ვინმე დიდი დაყოს, ვინმე **მცირე** დღენი“ (შაჰნამე);

მცირე ზმნისართიც არის:

„**მცირე** მიმოვლო და ისევ ფალავანთან შემოვიდა“ (შაჰნამე).

როგორც ვხედავთ, **მცირე** ერთ-ერთი ფართოდ გავრცელებული სიტყვაა, რომელიც ბევრ სხვადასხვა კონტექსტში გვხვდება და გამოხატავს სხვადასხვა ნიშნის, თვისების ნაკლებობას. მისგან წარმოიქმნება ახალ-ახალი, როგორც სახელური, ასევე ზმნური, ფუძეები. ამავე დროს შუა საუკუნეების ტექსტებში **მცირე**-ს პარალელურად აქტიურდება სახელები: **პატარა** და **ცოტა**. ძველ (V-XI საუკუნეების) ტექსტებში ამ სახელების გამოყენება მეტად იშვიათია.

ცოტა არ არის წარმოდგენილი ი. აბულაძის ძველი ქართული ენის ლექსიკონში, ზ. სარჯველაძის ლექსიკონებში გვაქვს: **ცოტა-ა**, **ცოტად** (ოდნავ), **ცოცოტა-ა** (ცოტ-ცოტა) (სარჯველაძე, 1995; სარჯველაძე, 2001):

„იყოს **ცოტად**თა სიტყვთა ადრე გამწყრალი და **ცოტად**თვე სიტყვთა ადრე დამშუდებული“ [ეტლ. 1, 26-28] (სარჯველაძე, 1995);

„კაცი იყოს **ცოტად** პირგრძელი... და თეთრი თუალისა **ცოტად** უფროდსი შავისაგან“ [იქვე 9, 24-25] (სარჯველაძე, 1995).

„ყოვლის კელისუფლობისაგან **ცოცოტად** ისწავლოს“ [ეტლ. 11, 42] (სარჯველაძე, 1995).

პატარა ი. აბულაძის ლექსიკონში მხოლოდ ერთი ნიმუშით არის წარმოდგენილი: „შემავინებდეს მე... **პატარისა** ერთისათვის პურისა“ (O. pb., ეზეკ. 13, 19) (აბულაძე, 1973).

ზ. სარჯველაძის „ძველი ქართული ენის სიტყვის კონაში“ საერთოდ არ არის ლექსიკური ერთეული **პატარა**, მაგრამ არის **პაშტა-ა**, რომელიც **პატარა**-ს ფონეტიკურად სახეცვლილი ფორმაა და წარმოდგენილია ერთი ნიმუშით: „**პაშტად** წააგო საშენსა შინა წმიდისა ... გიორგისა“ [A=85 352, 2-3] (სარჯველაძე, 1995).

ცოტა და **პატარა**, როგორც ჩანს, სალიტერატურო ქართულში მოგვიანებით გააქტიურდა. შუა საუკუნეების ტექსტებში **ცოტა**, რაოდენობრივი სიმცირის გარდა, გამოხატავს ასაკისა და ზომის სიმცირესაც, გამოიყენება ზმნისართადაც:

„**ცოტანი** თათარნი მოსრულიყვნეს“ (ამირანდარეჯანიანი).

„ჩვენ წავედით და ვლეთ **ცოტა** ხანი“ (ამირანდარეჯანიანი).

„**ცოტა** იყო, ხუთის წლისა“ (შაჰნავაზიანი).

„ორნი კარავნი დგეს: ერთი დიდი და ერთი **ცოტა**“ (ამირანდარეჯანიანი).

„**ცოტა** სარკმელი ნახა, რომე სინათლე გამოდიოდა“ (რუსუდანიანი).

„ამაზედ **ცოტა** გული დაუამდა“ (რუსუდანიანი).

კიდევ უფრო ფართოდ გამოიყენება **პატარა** (პატა). იგი ყველა იმ კონტექსტში გვხვდება, რომლებშიც – **მცირე**; გამოხატავს ზომის, მნიშვნელობის, ხანის, ასაკის ნაკლებ ოდენობას, გვხვდება ზმნისართადაც:

„**პატა** ალაგი კიდევ წავიარეთ“ (რუსუდანიანი);

„**პატა** საქმე მაქო და მას უკან ყველას გეტყვიო“ (რუსუდანიანი);

„მას **პატარა** თალარი ადგას ყირმიზის იაგუნდისა“ (რუსუდანიანი);

„იგი ქალი **პატარა** მამიდასა გაეზარდა“ (ვეფხისტყაოსანი);

„ამალამ დამაცადე, **პატარა** მოვისვენო“ (შაჰნამე).

„**პატარა** გულს უკუმეყარა“ (რუსუდანიანი);

როგორც ვხედავთ, შუა საუკუნეების ძეგლებში **მცირე**-ს ენაცვლებოდა როგორც **ცოტა**, ასევე **პატარა**, მაგრამ **ცოტა**-ს გამოყენების არეალი თანდათან დავიწროვდა და თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში ის მხოლოდ რაოდენობის სიმცირის გამომხატველია. რაც შეეხება **პატარა**-ს, მისი გამოყენების არეალი უფრო გაიზარდა. თანამედროვე ეტაპზე ამჟამად, რომ მან თანდათან ჩაანაცვლა **მცირე**, რომელსაც დღესაც გამოყენების ფართო არეალი აქვს, მაგრამ ეს არეალი ძველ ქართულთან შედარებით, შეზღუდულია. ადამიანის ან კონკრეტული საგნის ზომის, სიდიდის, ასაკის ნაკლებობის გამოსახატავად **მცირე** თითქმის არ გვხვდება; არ ვიტყვით: **მცირე** გოგონა, **მცირე** ჩანთა, **მცირე** მაგიდა... თუ გვხვდება **მცირე** რომელიმე კონკრეტულ საგანთან, ამ შემთხვევაში მას ახლავს ხოლმე სიტყვა, რომელიც გვიჩვენებს, რის სიმცირეზეა ლაპარაკი: **მცირე ასაკის, მცირე ზომის, მცირე რაოდენობის, მცირე მოცულობის...**

მოვიყვანო რამდენიმე ნიმუშს:

„**მცირე ასაკის** ბავშვებისთვის ნიღბის ტარება რეკომენდებული არაა“.²

„**მცირე ზომის** სატვირთო ლიფტებს საკმაოდ ფართო გამოყენება აქვს“.³

„ჩანთა... განკუთვნილია **მცირე რაოდენობის** ზოგიერთი ნივთის შესანახად“.⁴

ასე რომ, **მცირე** დამოუკიდებელი სახით კონკრეტული სახელების მსაზღვრელად თითქმის აღარ გვხვდება. იგი დამკვიდრდა მყარ შესიტყვებებში: **მცირე ხარვეზი, მცირე შენიშვნა, მცირე დეტალი, მცირე დანაკარგი, მცირე განსხვავება, მცირე მექანიზაციის საშუალებები, მცირე გაბარიტის ბომბები, მცირე სიმძლავრის ელექტროსადგური, დროის მცირე მონაკვეთი** და ა. შ.

მცირე-თი არის მიღებული ორსიტყვიანი ტერმინები: **მცირე აზია, მცირე ბიზნესი, მცირე მეურნეობა, მცირე მეწარმე, მცირე საწარმო, მცირე ნალექი...**

მცირე ასევე აქტიურად მონაწილეობს კომპოზიტების წარმოქმნაში: **მცირემოსავლიანი, მცირეწლოვანი, მცირერიცხოვანი, მცირემეტრაჟიანი, მცირეყალიბიანი, მცირეფასიანი...**

ზოგადად, უნდა აღინიშნოს, რომ ქართული ენის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე **მცირე**-ს გამოყენება დამახასიათებელია არა სასაუბრო მეტყველებისათვის, არამედ სამეცნიერო, პუბლიცისტური ან ოფიციალურ-საქმიანი სტილის ტექსტებისათვის.

ლიტერატურა:

1. აბულაძე ი. (1973). ძველი ქართული ენის ლექსიკონი. თბილისი: მეცნიერება.
2. სარჯველაძე ზ. (1995). ძველი ქართული ენის ლექსიკონი. თბილისი: თსუ გამომცემლობა.
3. სარჯველაძე ზ. ძველი ქართული ენის სიტყვის კონა. (2001). თბილისი სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის პედაგოგიური უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
4. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი V. (1958). თბილისი. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა.
5. ქართული ენის ეროვნული კორპუსი – gns.gov.ge

² <https://tabula.ge/ge/news/645727-zakhashvili-mtsire-askis-bavshvebistvis-nighbis>.

³ <https://www.citadeli.com/ka/products/26-koshkura-amtseebi-da-liftebi/>.

⁴ <https://minikar.ru/ka/health/kak-rabotaet-izotermicheskaya-sumka-perenosnoi-holodilnik-holod/>.

The Lexical Field of the Adjective მცირე *mtsire* “Small” on Different Stages of Development of the Georgian Language

Kikonishvili Mariam
Tchumburidze Nino

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University,
Arn. Chikobava Institute of Linguistics , Tbilisi

Abstract

The adjective მცირე *mtsire* “small” has a wide field of use in the literary Georgian language and colloquial speech. It expresses a small amount based on size–weight, volume and number. In Old Georgian, its semantic field was even broader. In Old Georgian literary texts, მცირე /*mtsire*/ (small) expressed a small amount with regard to age, price and social status. The meaning and frequency of occurrence of this adjective changed with time. In some cases, it was replaced by other adjectives. Instead, მცირე /*mtsire*/ (small) started to form part of certain terms and set expressions. In our opinion, the material analyzed in the paper will be valuable, on the one hand, for the study of the lexical field of the given adjective, and, on the other hand, for observation of the changes taking place in the language. In some cases, it was replaced by ცოტა /*tsot’a*/ (few) and პატარა /*p’at’ara*/ (little), which are rarely found in the literature of the 5th-11th centuries. Their usage became more frequent in the medieval texts. Currently, ცოტა /*tsot’a*/ (few) denotes only a small amount, whereas პატარა /*p’at’ara*/ (little) is most widespread and expresses a small quantity based on different semantic nuances. As for მცირე /*mtsire*/ (small), it often denotes the lack of a certain feature, yet, as compared to the data of Old and Middle Georgian, its area is restricted. It is rarely found independently as an attribute. Most frequently, it is accompanied by another lexical unit denoting the markers of evaluation of the object: **small size, small amount, young age, small number** etc. In modern literary Georgian, მცირე /*mtsire*/ (small) forms terms and collocations (მცირე აზია /*mtsire azia*/ (Asia Minor), მცირე ბიზნესი /*mtsire biznesi*/ (small business), მცირე მეურნეობა /*mtsire meurneoba*/ (small farm), მცირე მეწარმე /*mtsire mets’arme*/ (small entrepreneur)...), compounds (მცირემოსავლიანი /*mtsiremosavliani*/ (yielding small amount of crops), მცირეწლოვანი /*mtsirets’lovani*/ (juvenile), მცირერიცხოვანი /*mtsireritskhovani*/ (scanty), მცირეყალიბიანი /*mtsireq’alibiani*/ (small-calibre)...), set expressions (მცირე ხარვეზი /*mtsire kharvezi*/ (a minor defect), მცირე დანაკარგი /*mtsire danakargi*/ (minor loss), მცირე გაბარიტის ბომბები /*mtsire gabaritis bombebi*/ (small-size bombs), მცირე სიმძლავრის ელექტროსადგური /*mtsire simdzlavris elekt’rosadguri*/ (small-power plant)...). The lexical unit მცირე /*mtsire*/ is chiefly peculiar of scientific, journalistic and formal/business style.

On the one hand, the Old, Middle and Modern Georgian data analyzed in the paper reveal the lexical field of the word მცირე /*mtsire*/ (small). On the other hand, these data reflect the changes that happened in the language at different stages of its development.

Key words: Lexical unit, lexical field, expression of lack, stages of the literary Georgian language.